

El coneixement de català dels nats a l'estranger residents a Catalunya l'any 1996

JOAQUIM TORRES I PLA
Grup Català de Sociolingüística

1. Precisions sobre les dades lingüístiques i la població analitzades

L'any 1996, juntament amb el Padró de població, es van recollir un seguit de dades de tipus lingüístic mitjançant l'Enquesta oficial de població. Aquesta enquesta és de fet un recull exhaustiu de dades de tipus censal i, per tant, les informacions que ens proporciona tenen les mateixes característiques que les dels diversos censos i padrons (Farràs, 2000, p. 10). Les dades lingüístiques aplegades són de coneixement de català declarat per un mateix o per altri, una informació molt útil per a l'estudi de la situació sociolingüística per la seva exhaustivitat. Al llarg d'aquestes ratlles s'analitzarà la informació que ens ofereix l'Enquesta oficial de població de 1996 sobre el coneixement de català dels nats a l'estranger.¹

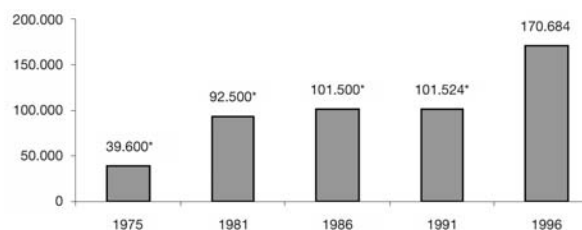
El recull censal esmentat indica els nats a l'estranger registrats, de dret, no inclou, per tant, els immigrants recents no declarats, residents de fet. S'estudiaran, per tant, sobretot els originaris de l'estranger que l'any 1996 portaven un cert temps aquí, els quals són precisament els que poden oferir més dades útils des del punt de vista sociolingüístic; com ara els canvis al llarg de la vida de les persones i si pot ser d'una generació a l'altra. En aquest sentit, l'estudi de la situació l'any 1996 resulta especialment interessant perquè mostra el comportament de la població estrangera just en el moment en què començaven a accelerar-se els fluxos immigratoris que han caracteritzat el període de canvi de mil·lenni. En aquest sentit, doncs, les dades de l'Enquesta oficial de població del 1996 ens parlen del procés d'integració lingüística dels estrangers arribats abans de l'actual onada d'immigració estrangera.

Abans de parlar dels coneixements de català de la població estudiada, es presentaran algunes de les seves característiques sociològiques.

1. Les dades de coneixement de català dels nascuts a l'estranger corresponents al cens de 1991 van ser estudiades de manera força completa per Jacqueline Hall (1997, p. 101). Les dades corresponents al cens del 2001 han estat analitzades a VILA (coord.), (2005).

Gràfic 1

Població de Catalunya de dos i més anys. Evolució del nombre de nats a l'estranger del 1975 al 1996

* Les xifres amb asterisc són aproximades.

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades dels reculls censals facilitades per l'IDESCAT.

2. Característiques dels nats a l'estranger residents a Catalunya el 1996

2.1. Creixement d'aquesta població

En el gràfic 1 es veu el gran creixement que l'any 1996 havia tingut el nombre de nats a l'estranger residents a Catalunya, el qual s'havia multiplicat per més de quatre en vint anys.

Si s'examina des del punt de vista del percentatge sobre la població total (vegeu el gràfic 2) també es constata que hi havia hagut un gran augment. Sobretot del 1991 al 1996, període durant el qual el creixement havia estat superior al dels setze anys anteriors.

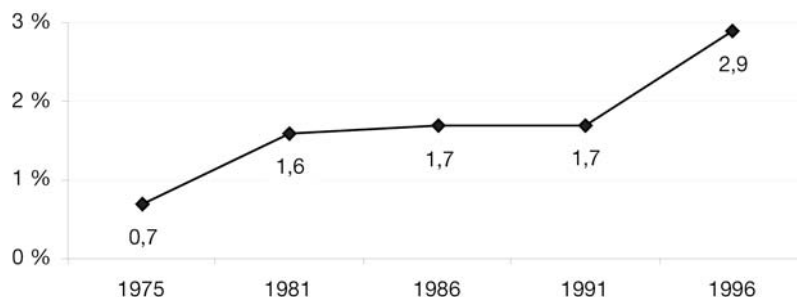
2.2. Orígens

2.2.1. Agrupació dels països d'origen en quatre regions del món

Per tenir en compte la diversitat d'orígens dels nats a l'estranger i al mateix temps disposar d'un nombre reduït de categories que permeti una anàlisi operativa, s'han agrupat els països d'origen en les regions mundials següents:

— *Europa i altres països desenvolupats* (aquests darrers són els Estats Units, el Japó, Austràlia i Nova Zelanda). Es tracta principalment de països amb cultures no gaire allunyades de les

Gràfic 2

Nats a l'estranger residents a Catalunya del 1975 al 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

d'aquí i en la seva gran majoria amb economies desenvolupades, la qual cosa fa que els que hi han nascut es trobin en una situació diferent de la resta de nats a l'estranger.

– *Amèrica Llatina*. Inclou tot Amèrica excepte els Estats Units i el Canadà. Es tracta sens dubte d'una regió del món amb característiques ben específiques.

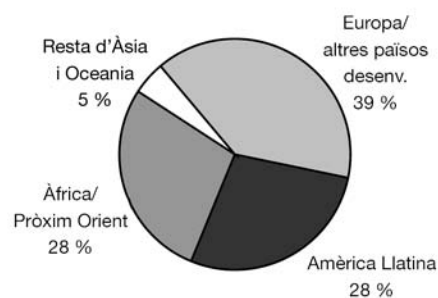
– *Àfrica/Pròxim Orient*. Encara que de manera menys clara que en el cas anterior, també pot ser considerada com una àrea geogràfica i culturalment diferenciada.

– *Resta d'Àsia i Oceania*. La resta de països han estat agrupats sota aquesta denominació, ja que tots ells formen part d'algun dels dos continents esmentats.

2.2.2. Repartiment dels nats a l'estranger en regions mundials d'origen

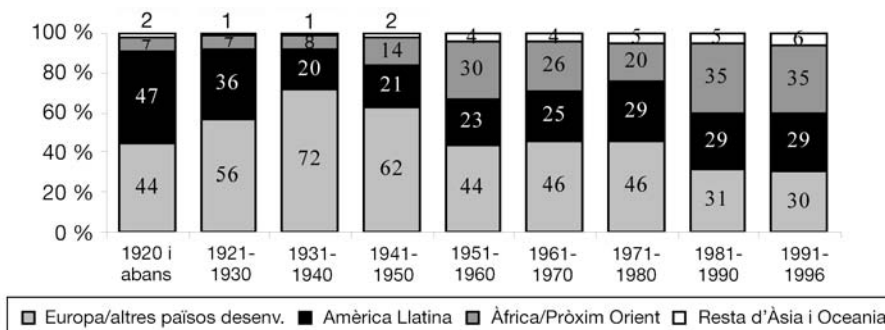
Tal com es pot veure en el gràfic 3, l'any 1996 el grup d'origen més nombrós era el provinent d'*Europa i altres països*

Gràfic 3

Nats a l'estranger residents a Catalunya de dos i més anys, per regions d'origen, l'any 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

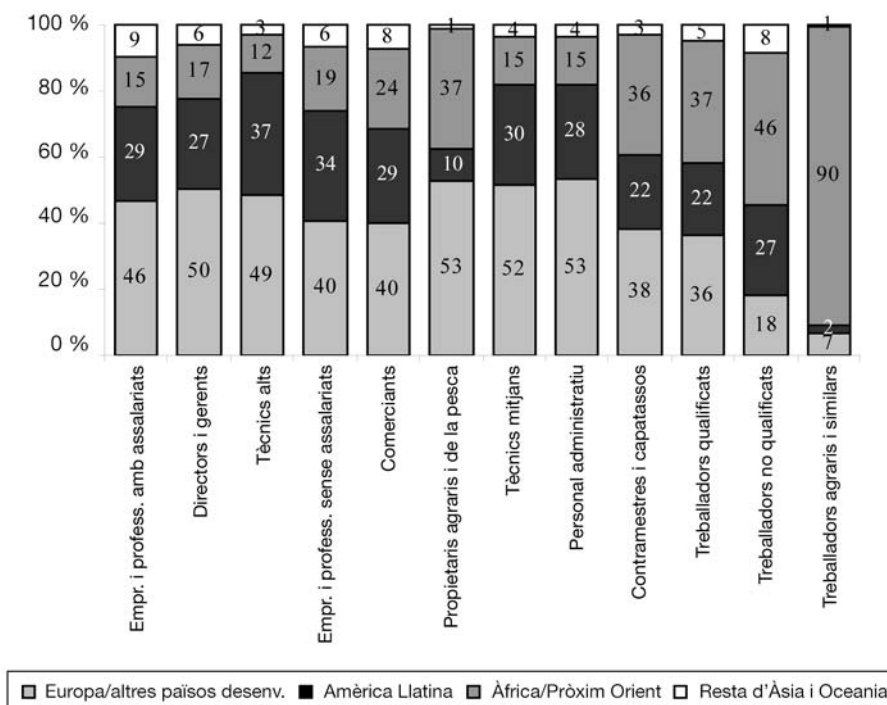
Gràfic 4

Nats a l'estranger de dos i més anys residents a Catalunya, per períodes d'arribada i regions d'origen, l'any 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

Gràfic 5

Nats a l'estranger residents a Catalunya de setze i més anys, per grups socioprofessionals i regions d'origen, l'any 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

desenvolupats (39 %), cal dir que la gran majoria dels integrants d'aquest grup eren originaris de la Unió Europea. Després venien els nascuts a l'Amèrica Llatina i a l'Àfrica/Pròxim Orient, tots dos amb el mateix percentatge (28 %). Finalment trobàvem els nats a la Resta d'Àsia i Oceania, amb un percentatge reduït (5 %). Remarquem que els tres primers grups incloïen la immensa majoria dels nats a l'estranger registrats el 1996.

2.3. Períodes d'arribada

En els últims lustres abans de 1996 havia anat disminuint el percentatge d'immigrants provinents del primer món i anava augmentant el dels originaris dels països menys desenvolupats, en primer lloc de l'Àfrica/Pròxim Orient i en segon lloc de l'Amèrica Llatina (vegeu el gràfic 4).

2.4. Grups socioprofessionals

En la majoria de grups socioprofessionals l'origen predominant entre els nats a l'estranger era Europa i altres països desenvolupats (vegeu el gràfic 5). En canvi, en els tres grups de nivell social més baix predominaven els nascuts a l'Àfrica/Pròxim Orient.

Els nats a l'Amèrica Llatina representaven un percentatge apreciable en tots els grups, excepte en els dos agraris.

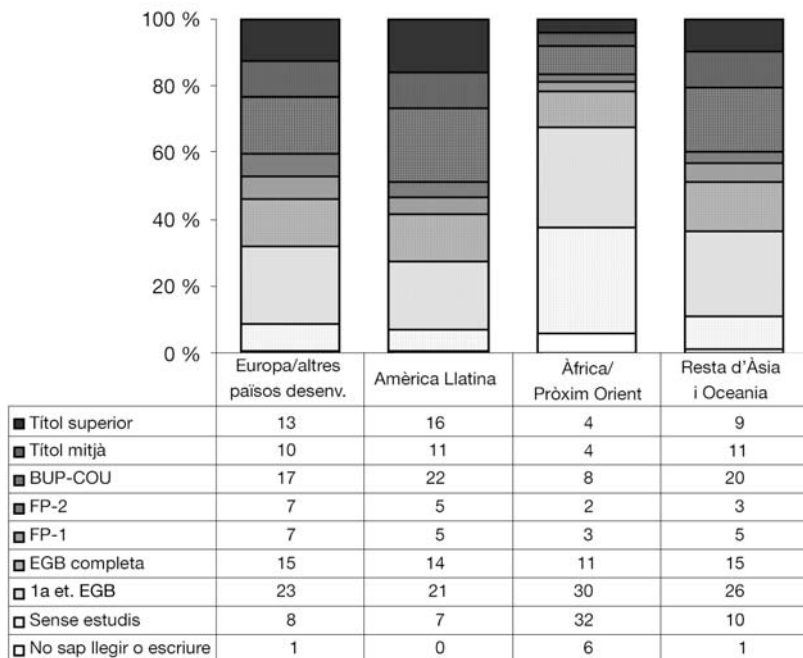
2.5. Nivells d'estudis

Si s'examina el gràfic 6, es pot veure que els graus d'instrucció inferiors, des dels que «no saben llegir o escriure» fins als que tenen «l'EGB completa», tenen tons més clars, mentre que els nivells mitjans i superiors són de tons més foscos. Aquest repartiment cromàtic permet apreciar clarament que els estrangers que tenien menys nivell d'instrucció eren els provinents de l'Àfrica/Pròxim Orient, mentre que els que en tenien més eren els llatinoamericans, seguits a poca distància pels originaris d'Europa i altres països desenvolupats. Cal tenir en compte que els llatinoamericans registrats el 1996 eren en part exiliats polítics amb nivells d'estudis alts.

2.6. Sexe

Com en els casos anteriors, també aquí destaquen els nats a l'Àfrica/Pròxim Orient, ja que són els únics que tenien un percentatge majoritari d'homes (vegeu el gràfic 7). La proporció de dones era inferior en més d'un 10 % a la dels altres grups d'origen.

Gràfic 6

Nivells d'instrucció dels nats a l'estranger residents a Catalunya de deu i més anys, per regions d'origen, l'any 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

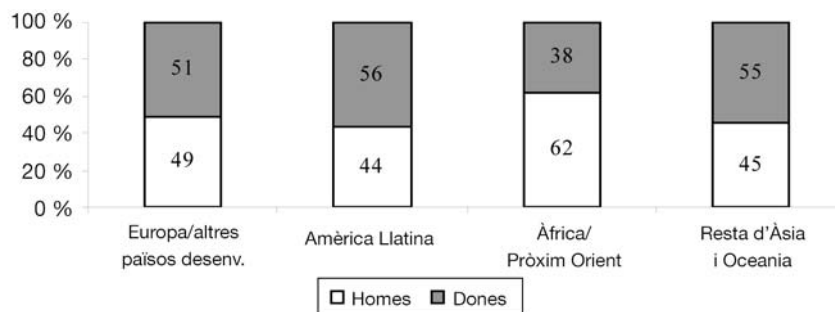
2.7. Zones sociolingüístiques

Pel que fa a l'estudi del fenomen des d'un punt de vista territorial, s'emprarà una divisió de Catalunya en zones sociolingüísticament diferenciades (Vila, 2000, p. 145), que es fonamenta essencialment en dades comarcals de coneixement de català (vegeu el mapa 1). No es tindrà en compte aquí la zona de la Vall d'Aran, per ser l'única comarca de Catalunya

amb una llengua pròpia diferent de la catalana i pels seus pocs habitants.

Tal com ens mostra el gràfic núm. 8, a les dues zones interiors, l'Eix Ebre-Ponent-Pirineu i l'Àrea central intermèdia, la majoria relativa dels nats a l'estranger provenia de l'Àfrica/Pròxim Orient; probablement es tracta principalment de treballadors agrícoles. En canvi a la resta del territori el grup més

Gràfic 7

Nats a l'estranger residents a Catalunya de dos i més anys, per sexes i regions d'origen, l'any 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

Mapa 1

Mapa de zones sociolingüístiques de Catalunya a partir de l'enquesta oficial de població de l'any 1996

Font: Adaptació de Vila (2000, p. 146).

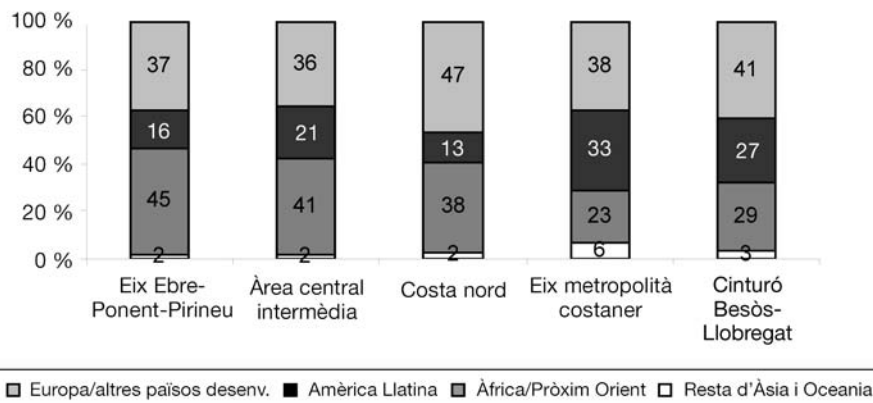
nombros era el dels nats a *Europa i altres països desenvolupats*.

L'any 1996, l'Eix metropolità-costaner era on els africans eren menys en percentatge i l'única zona on eren superats pels llatino-

americans. És possible que aquest darrer fet tingués relació amb el reiterat alt nivell d'estudis dels originaris de l'*Amèrica Llatina* registrats, ja que això els permetia trobar feines que requerien graus d'instrucció elevats i que es trobaven preferentment a Barcelona.

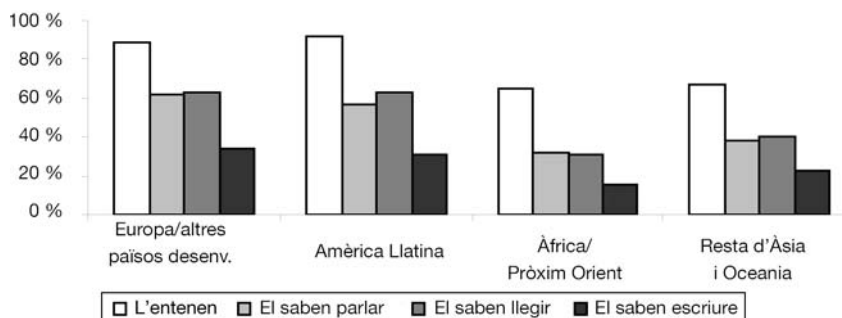
Gràfic 8

Origen dels nats a l'estranger de dos anys i més en cada zona sociolingüística de Catalunya, l'any 1996

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

Gràfic 9

Coneixements de català dels nats a l'estranger residents a Catalunya de dos i més anys, per regions d'origen, l'any 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

2.8. Nuclis familiars

Per aconseguir informació sobre la transmissió lingüística intergeneracional es van obtenir dades de les llars formades per parelles amb almenys un dels membres nat a l'estranger que vivien amb un fill o més d'un. Aquestes dades es refereixen a cadascun dels membres de la parella i al fill més gran dels que vivien a casa.

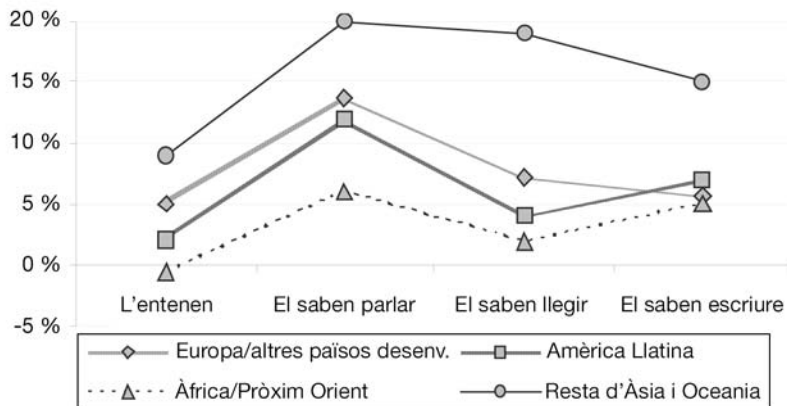
L'anàlisi va permetre constatar que, en la gran majoria de llars formades per un nat a l'estranger que vivia amb almenys un fill i una parella, aquesta parella era nada a Catalunya, el País Valencià o les Illes (el 95,5%). Només en el 2,3% dels casos els dos membres de la parella eren originaris de la mateixa regió del món. Atès l'alt percentatge de nats a la resta de l'Estat instal·lats a Catalunya, pot semblar estrany que no hi hagués una proporció més elevada

de les parelles en qüestió en les quals un dels membres fos d'aquesta procedència. Probablement aquest fet s'explica en bona part perquè la població originària de la resta de l'Estat, arribada sobretot en la gran immigració del període 1955-1975, el 1996 ja tenia una mitjana d'edat força més alta que els nats a Catalunya.

3. Coneixements de català dels nats a l'estranger

Seguidament s'estudiaran els coneixements de català d'aquesta població el 1996, després l'evolució d'aquesta competència durant el lustre anterior, i posteriorment la relació entre l'esmentat coneixement i diverses variables sociològiques.

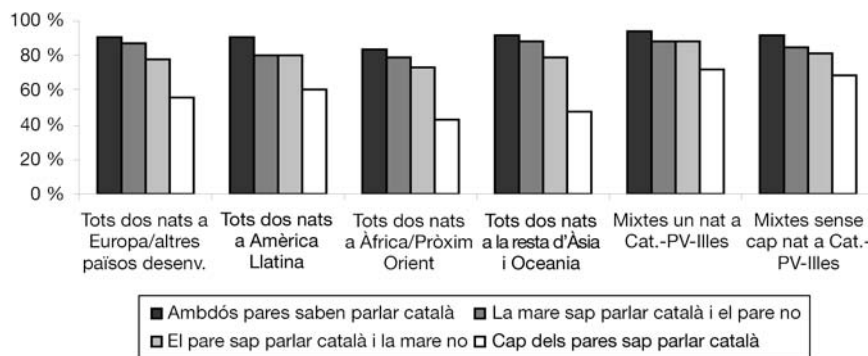
Gràfic 10

Creixements i decreixements del coneixement de català dels nats a l'estranger residents a Catalunya de dos i més anys, per regions d'origen, del 1991 al 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

Gràfic 11

Nuclis familiars de Catalunya amb almenys un fill de dos i més anys, on un dels pares com a mínim és nat a l'estranger. Capacitat d'expressió oral en català dels fills grans, per regions d'origen i coneixement d'aquesta llengua dels pares, l'any 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

3.1. Coneixements de català per regions d'origen el 1996

El grup d'origen amb menys coneixements de català en totes les habilitats era el dels provinents de l'Àfrica/Pròxim Orient (vegeu el gràfic 9). En canvi els dos grups amb més coneixements de la llengua eren els originaris d'Europa i altres països desenvolupats i de l'Amèrica Llatina. Un dels motius d'aquesta diferència pot ser la menor distància cultural respecte a la població autòctona que es dona en aquests dos últims casos. També podria ser que una part d'aquests dos grups fossin fills de catalans emigrats a Europa o Amèrica i després retornats. Aquesta emigració era relativament freqüent fa unes dècades.

3.2. Canvis en el coneixement de català del 1991 al 1996

Pel que fa a l'evolució del coneixement de català del 1991 al 1996 (vegeu el gràfic 10), els provinents de l'Àfrica/Pròxim Orient eren els que tenien un creixement més baix, fins i tot amb una lleu disminució de la comprensió, mentre que el nivell més alt d'increment correspon als de la Resta d'Àsia i Oceania. Aquesta diferència important de creixement crida l'atenció, perquè ambdós grups compartien tant la condició d'immigrants en bona part recents com uns coneixements de català molt baixos el 1991. La divergència es troba en els nivells socials i d'instrucció, clarament inferiors en el cas dels africans, tal com hem vist.

3.3. Evolució intergeneracional del coneixement de català

Aquesta evolució serà estudiada a partir de les dades sobre capacitat d'expressió oral en català dels ja esmentats nuclis fami-

liars formats per una parella on almenys un dels integrants és nat a l'estranger i que conviu com a mínim amb un fill.

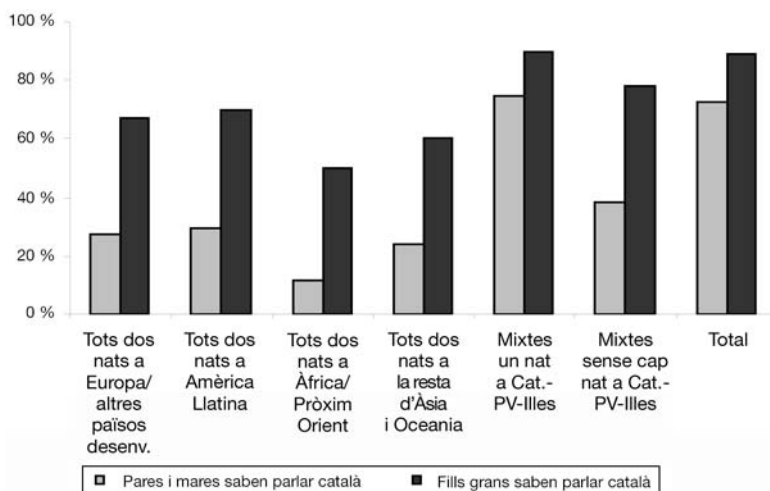
Tal com es pot veure en el gràfic 11, l'any 1996 en tots els tipus de parelles segons l'origen augmentava el coneixement de català dels fills a mesura que creixia el dels pares. Resulta també que el grup de parelles per origen amb més competència en català dels fills era lògicament el de les parelles mixtes amb un membre nat a Catalunya, el País Valencià o les Illes, mentre que el grup que en tenia menys era el de les parelles nades a l'Àfrica/Pròxim Orient, regió dels originaris de la qual eren els que menys coneixien la llengua (vegeu el gràfic 9).

Pel que fa a les parelles on un dels dos sabia parlar català i l'altre no, en la majoria dels grups d'origen, quan la persona que el sabia era la mare, el coneixement del fill era una mica més alt. En canvi, aquesta diferència era pràcticament inexistente entre les parelles amb els dos membres nats a l'Amèrica Llatina i en les mixtes amb un integrant nat als Països Catalans. Cal tenir en compte que la prevalença de la influència materna sobre la paterna en la transmissió de les llengües es dona en moltes comunitats, però amb intensitats diverses, ja que es troba condicionada per múltiples factors.

Una altra manera de contemplar el canvi intergeneracional en el coneixement de català a través de les dades familiars és la que mostra el gràfic 12, en el qual es pot veure com es produeix un augment notori del coneixement de català parlat quan passem de les parelles estudiades als seus fills grans. Aquest augment era especialment important, aproximadament del 40 %, en el cas dels diferents tipus de parelles sense cap membre nat a Catalunya, les Illes o el País Valencià, que eren lògicament les que tenien un coneixement més reduït del cata-

Gràfic 12

Nuclis familiars de Catalunya amb almenys un fill de dos i més anys, on almenys un dels pares és nat a l'estranger. Proporció dels que saben parlar català entre les parelles i entre els fills grans, l'any 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

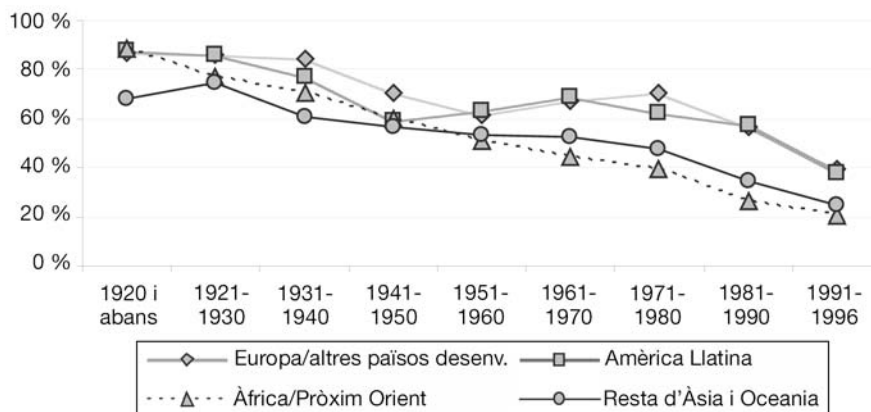
là. El salt més espectacular és el de les famílies amb parelles nades a l'Àfrica/Pròxim Orient, en les quals el coneixement de la llengua passava d'un 12 % entre els pares a un 50 % entre els fills. De totes maneres, els fills de les parelles amb els dos membres nats fora dels territoris de llengua catalana continuaven tenint una proporció de coneixement de català inferior a la mitjana de la població de les edats corresponents, si es té en compte que la gran majoria dels fills que vivien amb els pares

deuen ser infants o joves. Només els fills de les parelles amb algun membre nat a Catalunya, les Illes o el País Valencià assolien un percentatge (90 %) similar al de la població global d'aquestes edats.

Veiem, doncs, que quan es passava de la generació dels nats a l'estranger a la següent es produïa un augment notori del coneixement de català, encara que amb importants limitacions.

Gràfic 13

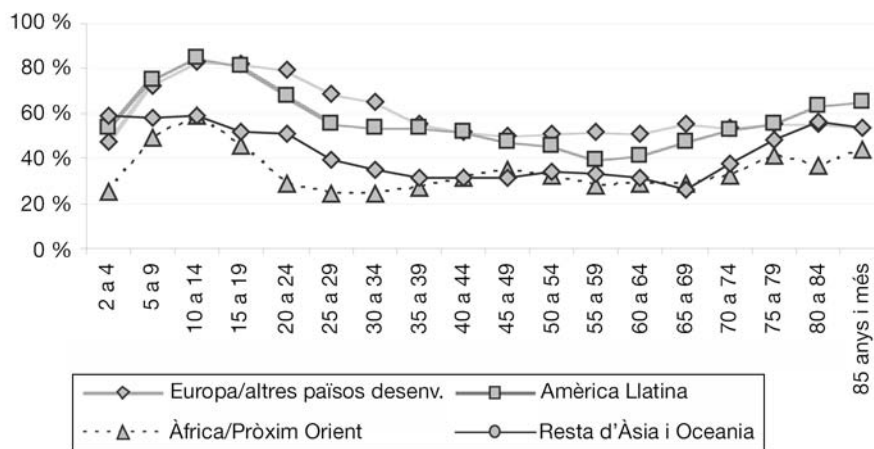
Capacitat d'expressió oral en català dels nats a l'estranger residents a Catalunya de dos i més anys, per períodes d'arribada i regions d'origen, l'any 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

Gràfic 14

Capacitat d'expressió oral en català dels nats a l'estranger residents a Catalunya de dos i més anys, per edats i regions d'origen, l'any 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

3.4. Relació entre coneixement de català i diverses característiques sociològiques

Per analitzar una mica més a fons el com i el perquè d'aquests coneixements i desconeixements s'examinarà seguidament com variava la capacitat d'expressió oral en català dels arribats de l'estranger en funció de diverses variables sociològiques. S'ha triat la capacitat de parlar com a representativa del coneixement de la llengua, perquè, d'una banda, és l'habilitat més decisiva en tant que obre la porta a l'ús oral i, d'altra banda, els percentatges del seu coneixement es troben sovint propers a la mitjana dels percentatges de coneixement de les quatre habilitats tingudes en compte en els reculls censals.

3.4.1. Coneixement de català per períodes d'arribada

En general, el coneixement dels nats a l'estranger augmentava amb el temps d'estada (vegeu el gràfic 13), la qual cosa mostra una certa vitalitat de la llengua. En el cas dels grups d'origen arribats de fa poc i amb menys coneixement del català —els de la *Restat d'Àsia i Oceania* i els de l'*Àfrica/Pròxim Orient*—, la corba creixia d'una forma quasi totalment regular; en canvi, en el cas dels altres dos grups no és així, ja que hi ha una davallada en els trams centrals de la corba. Aquests trams corresponen bàsicament de l'època de la postguerra, en la qual hi va haver la repressió més forta contra el català i en la qual la gran majoria dels immigrants estrangers eren d'aquests darrers grups (de l'*Amèrica Llatina* i d'*Europa/altres països desenvolupats*). Potser l'ambient que van trobar en arribar els va allunyar del català, mentre que els pocs que venien de l'*Àfrica/Pròxim Orient* i de la *Restat d'Àsia i Oceania*, més distanciat culturalment, no hi van ser sensibles.

3.4.2. Coneixement de català per edats

Tal com passa amb la població global, entre els nats a l'estranger la franja d'edat de deu a catorze anys és la que tenia uns nivells de coneixement del català més elevats (vegeu el gràfic 14), molt probablement a causa de l'assistència a l'escola. Cal remarcar que aquesta apareix aquí, igual que en altres estudis, com un factor de primer ordre en l'augment del coneixement de la llengua. La diferència entre els adults i els escolars era tanmateix menys forta en aquest cas que en el de la població total, segurament perquè gran part dels infants nats a l'estranger només havien viscut durant una part de la seva vida escolar a Catalunya.

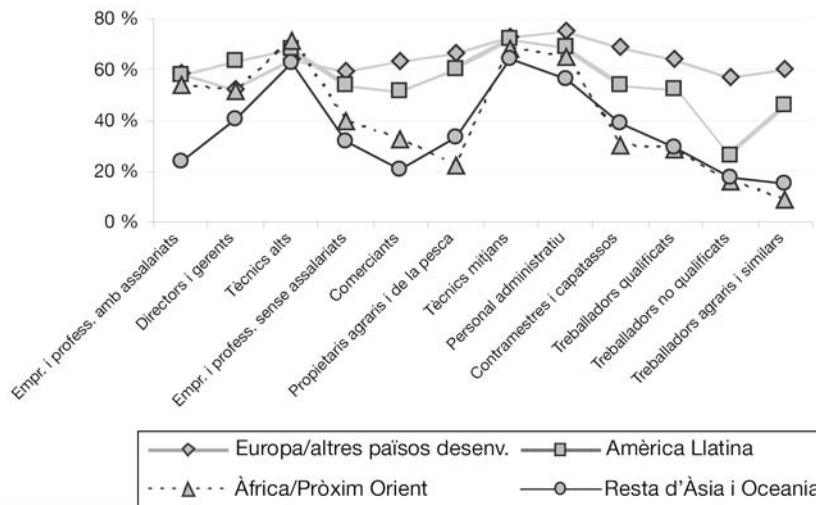
3.4.3. Coneixement de català per grups socioprofessionals

Si s'examina el gràfic 15, es veu en primer lloc que els tres grups socioprofessionals que tenien els màxims coneixements de català parlat eren els mateixos per a cadascuna de les quatre regions d'origen. Es tracta dels *tècnics alts*, els *tècnics mitjans* i els *administratius*, que entre la població en general eren també bàsicament els que tenien els màxims coneixements de la llengua.

Un altre element que crida l'atenció d'aquest gràfic 15 és que en el cas dels tres grups socioprofessionals esmentats les diferències de coneixement entre sectors d'origen eren més petites que en la resta de casos. Entre aquells que s'integren en aquests tres grups socioprofessionals es produïa per tant, independentment del seu origen, una convergència a l'alça del coneixement de català.

Gràfic 15

Capacitat d'expressió oral en català dels nats a l'estranger residents a Catalunya de setze i més anys, per grups socioprofessionals i regions d'origen, l'any 1996

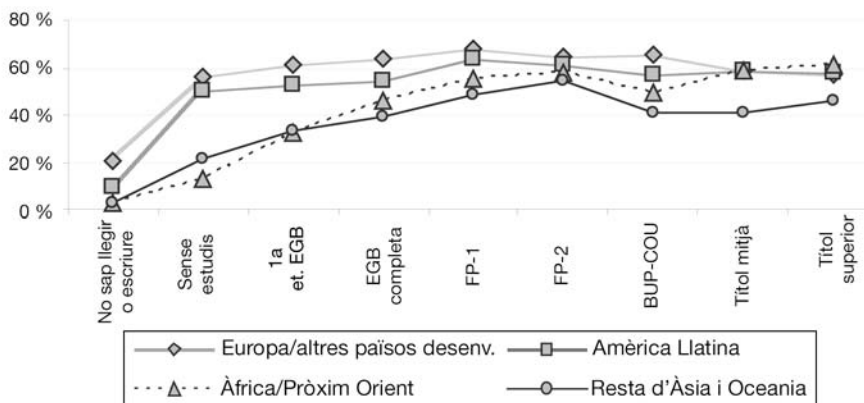
FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

D'altra banda, en el cas dels provinents d'*Europa/altres països desenvolupats* la diferència de coneixement de català entre els tres grups socioprofessionals citats i els altres era reduïda, però en canvi en la resta de grups d'origen aquesta diferència era molt gran. Quan hi havia una gran distància cultural entre els immigrants i la societat receptora, sembla que només s'assolia un coneixement relativament alt de català en el cas dels assalariats no directius de nivell mitjà i alt. Potser

perquè estaven sotmesos a requeriments de coneixement d'aquesta llengua o perquè el fet d'estar integrats en una empresa d'aquí en àmbits laborals on hi ha moltes persones de parla catalana els portava a barrejar-se més amb aquesta població. De fet, sembla que el factor decisiu no era tant el nivell social com el fet de ser assalariats d'uns determinats nivells, ja que els dos grups socioprofessionals que es trobaven més amunt de la llista, els *empresaris amb assalariats* i els *directors*, tenien

Gràfic 16

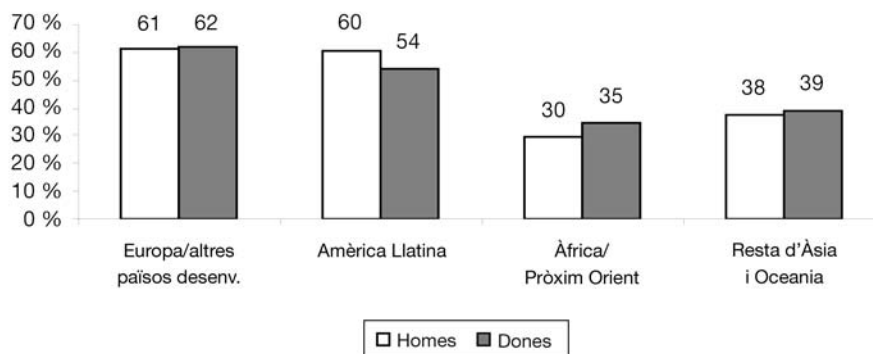
Capacitat d'expressió oral dels nats a l'estranger residents a Catalunya de deu i més anys, per nivells d'instrucció i regions d'origen, l'any 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

Gràfic 17

Capacitat d'expressió oral en català dels nats a l'estranger residents a Catalunya de dos i més anys, per sexes i regions d'origen, l'any 1996.

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

coneixements de català inferiors als dels tècnics i administratius.

Tot plegat porta a concloure que el grup socioprofessional en el qual es trobaven els immigrants estrangers era un factor decisiu en el seu aprenentatge del català, sobretot en el cas dels provinents dels països més distanciat culturalment.

3.4.4. Coneixement de català per nivells d'instrucció

Entre els nats a l'estranger creixia el coneixement del català quan es passava dels nivells d'instrucció més baixos als mitjans (vegeu el gràfic 16). Quan s'anava dels graus mitjans als superiors el que es donava eren diferents alts i baixos segons l'origen.

Cal remarcar que les persones provinents de l'Àfrica/Pròxim Orient assolien bons nivells de coneixement en els nivells d'instrucció més alts, fins al punt que entre els que tenien un *títol superior* eren els que més sabien parlar el català. Es tracta del sector d'origen en el qual s'apreciaven més diferències de coneixement de català entre graus d'instrucció, tal com passava en el cas dels grups socioprofessionals.

3.4.5. Coneixement de català per sexes

Contràriament al que passava amb el conjunt de la població, a la major part dels grups d'origen estranger les dones sabien parlar català més que els homes (vegeu el gràfic 17). El grup on la diferència a favor de les dones era més forta era el dels nats a l'Àfrica/Pròxim Orient, precisament l'únic en el qual les dones eren minoritàries, tal com s'ha vist en el gràfic 7. Probablement el que en aquest cas feia baixar tant el coneixement de català dels homes és que els treballadors agraris africans, quasi tots de sexe masculí i part apreciable d'aquest grup d'origen, en tenien un coneixement extremadament baix (vegeu el gràfic 15).

3.4.6. Coneixement de català per zones sociolingüístiques

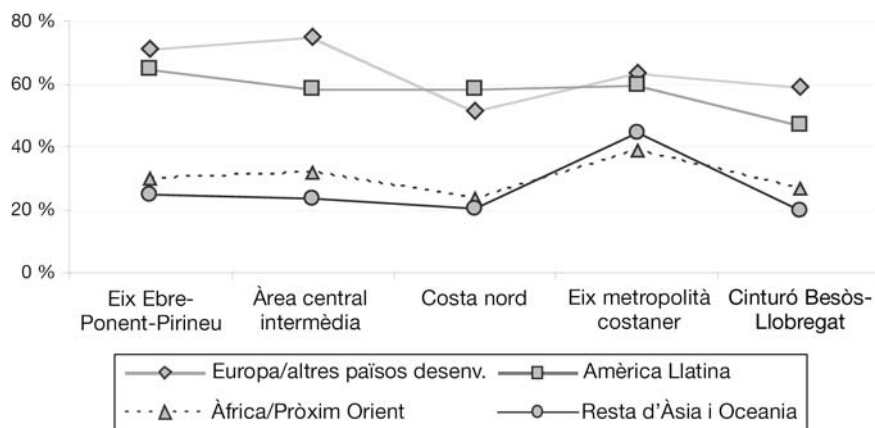
En el gràfic 18 es pot veure el coneixement de català parlat que tenien els nats a l'estranger en cadascuna de les zones sociolingüístiques definides més amunt. Les zones amb menys coneixement de català d'aquesta població eren la *Costa nord* i el *Cinturó Besòs-Llobregat*. La *Costa nord* és precisament allà on hi havia el percentatge més alt de residents nats a l'estranger. A més, es tracta d'una zona fortament turística, on durant diversos mesos l'any gran part de la població és flotant i també estrangera. El *Cinturó Besòs-Llobregat*, d'altra banda, és la zona on hi ha una proporció més alta de persones que tenen el castellà com a llengua d'ús principal, la qual cosa no deu facilitar l'aprenentatge del català als nats a l'estranger. De manera general, les diferències de competència entre zones en cada grup d'origen eren menys fortes que entre les categories d'altres factors analitzats, com ara el nivell d'instrucció i el grup socioprofessional. Sembla, doncs, que l'aprenentatge del català per part dels nats a l'estranger estava més condicionat per la xarxa social de la persona que per l'ambient sociolingüístic global de la zona on viu.

3.4.7. Influència dels diversos factors en l'aprenentatge del català

Tots els factors analitzats contribueixen a explicar en més o menys mesura les diferències de coneixement de català entre els nats a l'estranger residents a Catalunya el 1996. Però mentre que el sexe i la zona sociolingüística tenen una capacitat explicativa limitada, el període d'arribada, l'escola, el nivell d'instrucció i el grup socioprofessional ajuden més a comprendre aquestes divergències. Entre els grups d'origen més diferenciats culturalment, el factor més explicatiu és probablement el grup socioprofessional.

Gràfic 18

Capacitat d'expressió oral en català dels nats a l'estranger de dos i més anys residents a les diferents zones sociolingüístiques de Catalunya, per regions d'origen, l'any 1996

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'IDESCAT.

4. Breu reflexió sobre l'impacte de les immigracions estrangeres en l'ecosistema lingüístic de Catalunya

S'ha vist que a la primera meitat de la dècada dels noranta es va produir un augment notable de la immigració estrangera registrada a Catalunya, sobretot de la provinent de l'Àfrica/Pròxim Orient i de l'Amèrica Llatina. Com sabem, l'increment d'aquesta immigració s'estava accelerant a mitjan anys noranta; els immigrants originaris de l'Àfrica del Nord representaven un percentatge creixent; especialment si es té en compte la població de fet. Cal tenir en compte que la quasi totalitat del creixement demogràfic de Catalunya d'aquest període ja provenia de la població vinguda de l'estranger. Catalunya estava davant el començament d'una nova etapa de gran immigració, aquesta vegada formada en bona part per persones que quan arribaven es trobaven a una gran distància cultural dels ja instal·lats i que provenien majoritàriament de països poc desenvolupats.

Aquí s'ha estudiat el coneixement declarat de català de la població d'origen estranger registrada el 1996 i s'han trobat alguns dels factors que en determinaven l'aprenentatge. Així, s'ha vist que, encara que amb moltes limitacions i amb diferents intensitats, hi havia un cert progrés en el seu coneixement de la llengua. Però cal tenir en compte que allò més important per a la presència social d'una expressió lingüística és l'ús que se'n fa. I en aquest sentit, sembla probable que la gran majoria de la població vinguda de l'estranger o els seus fills anirà adoptant progressivament com a llengua principal una de les dues presents entre la població ja instal·lada.

Com s'anirà produint aquesta tria lingüística? Doncs dependrà de diversos factors, els uns generals i els altres específics de l'entorn humà més proper de cadascú. No tenim gairebé estudis sobre l'ús del català per part dels nats a l'estranger, i caldria que n'hi hagués. Però sembla que les circumstàncies sociolingüístiques de Catalunya no afavoreixen que la tria sigui majoritàriament a favor d'aquesta llengua. En tot cas, perquè el català pugui ser prou interessant per a la població d'origen estranger cal que es vagi superant la situació de desavantatge en què encara es troba la llengua en diversos aspectes.

Bibliografia

- FARRÀS, Jaume. (2000). «Introducció general i metodològica». A: FARRÀS, Jaume; TORRES, Joaquim; VILA, F. Xavier. *El coneixement del català. 1996: Mapa sociolingüístic de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 9-17.
- FARRÀS, Jaume; TORRES, Joaquim; VILA, F. Xavier (2000). *El coneixement del català. 1996: Mapa sociolingüístic de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- HALL, Jacqueline (1997). «Nascuts i vinguts a Catalunya: la població estrangera». A: REIXACH, Modest [coord.] (1997). *El coneixement del català: Anàlisi de les dades del cens lingüístic del 1991 de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 101-140.
- REIXACH, Modest [coord.] (1997). *El coneixement del català: Anàlisi de les dades del cens lingüístic del 1991 de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

VILA, F. Xavier (2000). «Un esbós de zonificació sociolingüística de Catalunya». A: FARRÀS, Jaume; TORRES, Joaquim; VILA, F. Xavier. *El coneixement del català. 1996: Mapa sociolingüístic de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 145-153.

VILA, F. Xavier [coord.]; MELIÀ, Joan; MONTOYA, Brauli; TORRES, Joaquim; SOROLLA, Natxo (2005). *Les dades lingüístiques dels cens de l'any 2001: alguns dubtes i limitacions*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.